

1841, då det endast gällde skapandet av särskilda lärarutbildningsanstalter, framträdde också denna rädsla för ämbetsmän. I bondeståndet fruktade man därigenom tillkomsten av nya tjänstemän, »på vilka vårt fattiga land förut äger ett talrikt överflöd».

Härmed har redogjorts för en del av innehållet i Aquilonius' arbete Svenska folkskolans historia II och därtill har fogats en del jämförelser med synpunkter hämtade från diskussionen om den kommunala självstyrelsen. Det torde framgå, att arbetet har ej blott rent pedagogiskt värde, utan det har också mycket att giva av idéer och tankar, som spelat en betydande roll inom andra områden av det samhälleliga livet än undervisningsväsendet.

Gunnar S. Swensson.

EDWARD S. CORWIN: *The president, office and powers. History and analysis of practice and opinion.* New York University press 1941.

Denna och följande anmälan avse att fästa uppmärksamheten på två utomordentligt betydelsefulla, under krigsåren utkomna statsvetenskapliga arbeten. Båda arbetena äro av den art, att en analyserande kritik av desamma icke gärna är möjlig inom ramen för en ordinär recension.

Edward S. Corwin, professor i Princeton, torde vara Förenta Staternas främste statsrättsforskare. Framför allt har han gjort sig känd genom en rad arbeten om den judiciella lagprövningsrätten. Utmärkande för dessa är dels strävan att ställa den skiftande tolkningen av grundläggande författningsbestämmelser i relation till den ekonomiskt-sociala utvecklingen, dels den kritiska inställningen till domstolarnas försök att kläda sina i stor utsträckning av lämplighetshänsyn betingade uppfattningar i juridiskt oantastliga formuleringar. Han har härvid visat en även i amerikansk statsvetenskap sällsynt förmåga att förena logisk analys med historiska och politiska perspektiv.

Samma egenskaper känneteckna hans nyligen utkomna stora arbete om presidenturen. Här föreligger i själva verket det länge saknade standardverket om den amerikanske presidentens ställning. Den historiska utvecklingen, domstolsutslagen, den mera politiskt inriktade debatten, allt sammanfattas och diskuteras med samma klarhet och koncentration. I varje kapitel eller avsnitt får man från en bestämd synpunkt en framställning av presidentens ställning under olika skeden och därefter gives en juridisk och politisk undersökning av det närvarande läget. I själva huvudpunkterna äro resultaten naturligtvis icke nya. Corwin konstaterar, att presidentens ställning under de senaste årtiondena och icke minst under Franklin Roosevelt's presidentur stadigt vuxit i betydelse och att detta ytterst sammanhänger med å ena sidan övergången från gammalliberalism till socialreformism, å andra sidan unionens ökade utrikespolitiska aktivitet. Presidentens förordningsmakt, hans ledning av utrikespolitiken och hans ställning som överbefälhavare ha i samband härmed fått en annan innebörd än tidigare. Den tendens till expansion av exekutivmakten, som under äldre tid framträdde som ett undantagsfenomen i exceptionella lägen — särskilt inbördeskriget — har blivit permanent verksam i den moderna

amerikanska stat, som verkar för planhushållning i den inre och internationell fredsorganisation i den yttre politiken. Sådana för femtio år sedan obestridda principer som läran om maktfördelningen och förbudet mot delegation av konstitutionell kompetens ha steg för steg uppmjukats och ha nu föga kvar av sitt ursprungliga innehåll.

Att denna utveckling till viss del möjliggjorts genom avsteg från tämligen klara författningsbestämmelser synes icke kunna bestridas (t. ex. i fråga om förordningsmakten under krig och kriser). Corwin gör det ej heller men han tillmäter invändningen om grundlagsstridighet ganska begränsad betydelse. Detta sammanhänger dels med att han på de viktigaste punkterna finner flera skilda grundlagstolkningar möjliga, dels att han — utan att detta uttryckligen utsåges — är benägen att anlägga en pragmatisk synpunkt på författningen och vad därtill hör; han har intet emot en hårdragen grundlagstolkning, om en sådan anses möta lägets krav. I samband härmed står att han med tillfredsställelse konstaterar den judiciella vetorättens minskade betydelse. Domstolarna ha under opinionens och förhållandenas tryck givit avkall på den ena grundsatsen efter den andra; de äro icke längre väsentliga hinder mot socialreformism och statsingripande över huvud.

Corwins nu antydda attityd synes emellertid framför allt sammanhänga med att han är utpräglat optimistisk i fråga om den amerikanska demokratiens hållfasthet. Presidentens ökade makt innebär icke att Förenta Staterna är på väg mot diktaturen. Den representativa och folkliga kontrollen och kritiken äro obeskurna; i en rad fall har kongressen visat sig kunna bjuda framgångsrikt motstånd mot presidentiella planer. Presidenten kan utöva stort inflytande på den allmänna opinionen men i huvudsak är han dock snarare dess språkrör än dess ledare. Corwin synes, sannolikt med all rätt, utgå från att den amerikanska folkstyrelsen är så fast förankrad, att den utan risker kan uppbära ett starkt ledareskap.

På en helt annan punkt yppar Corwin däremot oro i fråga om presidenturens framtid. Han anser att med hänsyn till den väldiga makt, som här samlats, exekutivens effektivitet i allt för hög grad är beroende av presidentens person. Som botemedel förordar han dock icke, såsom sin företrädare i Princeton Woodrow Wilson, en kabinetsstyrelse efter engelskt mönster. Ej heller ansluter han sig till det för några år sedan avgivna kommittébetänkande, enligt vilket de viktigaste fristående ämbetsverken skulle införas under departementen. Den av honom föreslagna lösningen är såvitt bekant helt originell: presidenten skulle, eventuellt jämte några ministrar av traditionell typ, i sitt kabinett inkalla ledande kongressmän; detta kan ske utan författningsändring, blott vederbörande icke erhålla något ämbete. Partilinjerna behövde härvid icke följas; i realiteten äro de ofta i centrala frågor av ringa betydelse. På detta sätt skulle, anser Corwin, å ena sidan större stabilitet i exekutivmakten uppnås, å den andra en bättre samverkan mellan regering och representation säkerställas.

Herbert Tingsten.